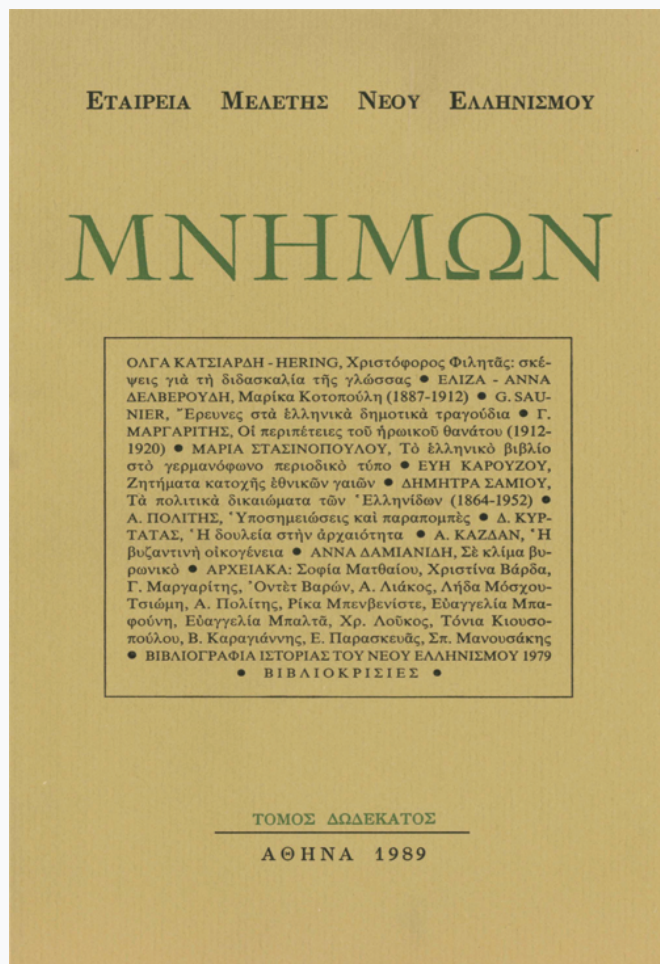

Μνήμων

Τόμ. 12 (1989)

ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Mnimon Mnimon

doi: [10.12681/mnimon.461](https://doi.org/10.12681/mnimon.461)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Mnimon, M. (1989). ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ. *Μνήμων*, 12, 385-389.
<https://doi.org/10.12681/mnimon.461>

ΧΡΟΝΙΚΟ

ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Α' Ομιλίες-συζητήσεις

Στά γραφεΐα της ΕΜΝΕ (Ισαύρων 29) έγιναν από τον Οκτώβριο του 1987 ως τον Δεκέμβριο του 1988 οι ακόλουθες ομιλίες-συζητήσεις:

- 7-10-87 Νάντια Ντάνοβα, Το αρχείο του Κων. Φωτίνοφ και η βαλκανική ιστορία
- 21-10-87 Μαρία Κορασίδου, Η οικογένεια στην Αθήνα τον 19ο αιώνα
- 4-11-87 Μαρία Σπηλιωτοπούλου, Οι καθολικοί κάτοικοι της Σαντορίνης (17ος-18ος αϊ.)
- 18-11-87 Γρηγόρης Ψαλίδας, Οι συνεργασίες του Λαϊκού Μετώπου στην Ελλάδα κατά τα μέσα της δεκαετίας 1930
- 2-12-87 Μιχάλης Ψαλλιδόπουλος, Οι οικονομικές ιδέες κατά τον Μεσοπόλεμο
- 16-12-87 Χρήστος Μπουλώτης, Η γυναίκα στη θρησκευτική παράδοση των κρητομυκηναϊκών χρόνων
- 13-1-88 Πληροφορική και κοινωνικές επιστήμες (εισήγηση: Γιάννης Μπαφούνης, Δήδα Μόσχου, Γιώργος Μητροφάνης, άνοιχτή συζήτηση)
- 27-1-88 Άλίκη Βαξεβάνογλου, Οι έλληνες κεφαλαιούχοι στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα
- 17-2-88 Νώντας Παπαγεωργίου, Ελληνική εκπαίδευση 1944-1964: απόπειρες μεταρρυθμίσεων και άνοιχτα έρωτήματα
- 24-2-88 Πάρης Κονόρτας, Σχέσεις της Ορθόδοξης Εκκλησίας με την όθωμανική διοίκηση
- 9-3-88 Μαρία-Χριστίνα Χατζηϊωάννου, Ο έμπορικός οίκος Γερούση
- 16-3-88 Άλεκα Μποντζουβή-Μπανιά, Σχεδιάσμα ιστορικής βιογραφίας: Αύρα Θεοδοροπούλου (1880-1963)
- 30-3-88 Νάση Μπάλτα-Δέσποινα Παπαδημητρίου, Τύπος και ιστορία: προσεγγίσεις και προβλήματα μέσα από δύο συγκεκριμένες μελέτες
- 20-4-88 Δέσποινα Γεωργοπουλάκη-Λούκου, Πολιτιστική ζωή στην Ερμούπολη τον 19ο αιώνα. Το θέατρο.
- 27-4-88 Φίλιππος Ήλιού, Οι κομμουνιστικές πηγές για τον εμφύλιο πόλεμο
- 4-5-88 Σοφία Ίωαννίδη-Ματθαίου, Οι έλληνες παλαιοί πολεμιστές, 1922-1925
- 18-5-88 Άννα Ματθαίου, Για μιá ιστορία της διατροφής στην Τουρκοκρατία: προτάσεις και έρωτηματικά
- 1-6-88 Εύαγγελία Μπαλτά, Το караμανλίδικο έντυπο
- 12-10-88 Βασίλης Σφυρόερας, Ο Νικόδημος Αγιορείτης και ό νεοελληνικός Διαφωτισμός

- 19-10-88 Λία Παπαδάκη, Οί Δελφικές γιορτές από το αρχείο Σικελιανού
 2-11-88 Έλένη Καλαφάτη, Ίστορία αρχιτεκτονικής: ζητήματα μεθόδου και αντικειμέ-
 νου
 16-11-88 Γιάννης Πίκουλας, Τοπωνύμια και κεραμική: τὰ ὅρια τῆς μητροπόλεως Μο-
 νεμβασίας τὸν 14ο αἰώνα
 30-11-88 Ἀγγέλα Καστρινάκη, Ὁ νεανικὸς λόγος στὴν ἑλληνικὴ πεζογραφία: δύο στε-
 ρεότυπα
 14-12-88 Τόνια Κιουσοπούλου-Ρίκα Μπενβένιστε, Γαμήλιες στρατηγικὲς καὶ «παρεκ-
 κλίσεις» στὸν οἰκογενειακὸ βίο: Βυζάντιο καὶ μεσαιωνικὴ Δύση.

Β' Ὁργάνωση Συμποσίου

Ἡ ΕΜΝΕ συνεργάστηκε μετὰ τὴν Ἐπιτροπὴ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου τῆς Γενικῆς Γραμμα-
 τείας Νέας Γενιᾶς στὴν ὁργάνωση Διεθνοῦς Συμποσίου μετὰ θέμα: «Πανεπιστήμιο: Ἱδεολο-
 γία καὶ Παιδεία. Ἱστορικὴ διάσταση καὶ προοπτικὲς» (Ἀθήνα, 21-25 Σεπτ. 1987). Στὸ
 Συμπόσιο συμμετείχαν 179 ἐρευνητὲς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικὸ καὶ παρουσίασαν
 ἀνακοινώσεις τοὺς 44 Ἕλληνες καὶ 9 ξένοι ἐπιστήμονες.

Μὲ ἐπικέντρο τὴν ἱστορία τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τὸ ὁποῖο συμπλήρωσε τὸ 1987
 ἑκατὸν πενήντα χρόνια λειτουργίας, ἐπιχειρήθηκε τόσο ἡ διερεύνηση τῶν ἱστορικῶν
 διαστάσεων τῆς ἀνώτατης παιδείας στὴ νεότερη Ἑλλάδα ὅσο καὶ ἡ ἀνίχνευση τῶν πα-
 ράλληλων φαινομένων ἄλλων εὐρωπαϊκῶν —κυρίως βαλκανικῶν— χωρῶν. Στὸ βαλκανι-
 κὸ χῶρο ἐντοπίστηκαν οἱ ἀνακοινώσεις τῶν V. Todorov (γιά τὸ Πανεπιστήμιο τῆς Σόφι-
 ας), J. Buló καὶ A. Minga (γιά τὴν Ἀλβανία), I. Djuric (γιά τοὺς βαλκανικοὺς πατριωτι-
 σμοὺς στὴν ἐκπαίδευση). Οὐσιαστικὴ συμβολὴ ἐξάλλου στὴ γνῶση τῶν ἀπαρχῶν τοῦ
 πανεπιστημιακοῦ θεσμοῦ στὴν Εὐρώπῃ ἀποτελέσαν οἱ ἀνακοινώσεις τῶν A. Tenenti καὶ P.
 Μπενβένιστε γιά τὴ γένεση καὶ τὴ φυσιογνωμία τῶν Πανεπιστημίων στὴ Μεσαιωνικὴ
 Δύση.

Ἰδιαίτερη θεματικὴ ἐνότητα συγκρότησαν οἱ εἰσηγήσεις ποὺ ἀναφέρονταν στὶς πρῶ-
 τες δεκαετίες τοῦ ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐναρκτήρια ὁμιλία τοῦ Κ. Θ.
 Δημαρᾶ σχετικὰ μετὰ τὴν ἰδεολογικὴ λειτουργία καὶ τὸν πολιτικὸ ρόλο τοῦ Πανεπιστημίου,
 παρουσιάστηκαν ἀνακοινώσεις γιά τὶς γερμανικὲς καταβολὲς τοῦ ἑλληνικοῦ Πανεπιστη-
 μίου (Σ. Φασουλᾶκης), γιά τοὺς Ἕλληνες ποὺ ἀναζητοῦσαν ὡς φοιτητὲς «ἐν Ἑσπερίᾳ τὰ
 φῶτα» (Α. Σιδέρη), γιά τὴ βιβλιοθήκη τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν στὴν παράλληλη
 πορεία τῆς μετὰ τὴ δημόσια βιβλιοθήκη (Τ. Σκλαβενίτης). Ἡ φυσιογνωμία τοῦ καθηγητῆ
 Πανεπιστημίου τὸν 19ο αἰώνα ἀναδεικνύεται μέσα ἀπὸ τὴν «παραδειγματικὴς» ἀξίας ἀνα-
 κοίνωση τοῦ Χ. Λούκου γιά τὴν περίπτωση τοῦ Ἀλέξιου Πάλλη καὶ τὴ συνολικὴ ματιά
 τοῦ Κ. Λάππα στὸ «σῶμα» τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ὁθωνος. Ἐξάλλου, ὅψεις
 τῆς πορείας τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ τοῦ Πανεπιστημίου παρουσιάστηκαν μέσα ἀπὸ
 τὶς εἰσηγήσεις τῆς Ρ. Σταυρίδου-Πατρικίου (γιά τὴν ἀνατροπὴ τῶν ἐνδοπανεπιστημιακῶν
 ἰσορροπιῶν τὰ χρόνια 1910-1926 ἐξαιτίας τῶν μαζικῶν ἀπολύσεων καθηγητῶν) καὶ τῆς Μ.
 Ἡλιοῦ (γιά τὴν ταυτότητα τῆς κοινωνικῆς ὁμάδας ποὺ συνθέτει τὸ πανεπιστημιακὸ διδα-
 κτικὸ προσωπικόν). Στὴν κατεύθυνση τοῦ συσχετισμοῦ κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν δο-
 μῶν καὶ Πανεπιστημίου κινήθηκαν ἀνακοινώσεις γιά τὸ ρόλο τῶν νομικῶν σπουδῶν στὴ
 διαμόρφωση τῶν ἐλίτ (Ἰω. Λαμπίρη-Δημάκη), τὶς ἀλλαγὲς στὴν ἐπιλογὴ τῶν σπουδῶν ἐκ
 μέρους τῶν φοιτητῶν τὰ χρόνια 1837-1930 (Β. Τσοκόπουλος) καὶ γιά τὴν κοινωνικὴ θέση
 τῶν καθηγητῶν στὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰῶνα (Α. Βαξεβάνογλου).

Καλύφθηκαν επίσης θέματα σχετικά με επιμέρους πανεπιστημιακές σχολές, όπως η Ίατρική (Γ. Πεντόγαλος, Α. Σταυρόπουλος) και το Πολυτεχνείο στις πρώιμες φάσεις του (Α. Φενερλή, Ε. Καλαφάτη), καθώς και σχετικά με άλλα —εκτός από το αθηναϊκό— Πανεπιστήμια, όπως της Θεσσαλονίκης (Σ. Μαρκέτος) και το «Ίονικό Πανεπιστήμιο Σμύρνης» (Β. Σολομωνίδου). Τη σχέση εξάλλου «κέντρου» και «περιφέρειας» ως προς την επιστημονική έρευνα εξέτασε ο Κ. Κριμπάς.

Η γενεαλογία, ή σύνθεση και οι προσανατολισμοί των φοιτητικών κινημάτων υπήρξαν ο βασικός θεματικός άξονας μιάς σειράς ανακοινώσεων: τα ένοπλα φοιτητικά σώματα στο β' μισό του 19ου αιώνα (Χ. Λάζος), ή συμμετοχή των φοιτητών της Θεολογίας στο φοιτητικό κίνημα (Γ. Μεταλληνός), οι πρώτες φοιτητικές σοσιαλιστικές κινήσεις (Σ. Λουκάτος), οι «προ-υποθέσεις» για την ιστορία του φοιτητικού κινήματος (Α. Λιάκος). Στη γυναικεία παρουσία στο Πανεπιστήμιο από το 1890 ως το 1925 και στις ιδεολογικές διαμάχες και κοινωνικές διεκδικήσεις που την πλαισίωσαν αναφέρθηκε ή εισηγήθηκε της Σ. Ζιώγου-Καραστεργίου.

Τρεις ανακοινώσεις αναφέρθηκαν στην παρουσία της παιδαγωγικής επιστήμης στην ανώτατη εκπαίδευση (Α. Ανδρέου, Π. Παπακωνσταντίνου, Χ. Νούτσος), ενώ η ανακοίνωση του Β. Κρεμμυδά ασχολήθηκε με τη σημασία της παροχής της δωρεάν εκπαίδευσης. Τέλος, ή σύνδεση της λογοτεχνικής παραγωγής με τον πανεπιστημιακό χώρο εξετάστηκε μέσα από ανακοινώσεις που αναζήτησαν, για παράδειγμα, την απεικόνιση του φοιτητή στη νεοελληνική λογοτεχνία (Ε. Σταυροπούλου), τη λειτουργία και την ιδεολογική σημασία του θεσμού των ποιητικών διαγωνισμών στα χρόνια 1855-1877 (Π. Μουλλάς), τη μορφή του Κωστή Παλαμά (Β. Αποστολίδου).

Το πενήντημο Συμπόσιο έκλεισε με συζήτηση στρογγυλής τράπεζας γύρω από το θέμα «Διδακτική και Ίστορία». Οι μετέχοντες (συντονιστής ο Σ. Ασδραχάς και εισηγητές οι Μ. Aymard, Ε. Γιωτοπούλου-Σισιλιάνου, J. G. Da Silva, I. Djuric, Α. Tenenti) επισήμαναν τα προβλήματα της παροχής της ιστορικής γνώσης σε πανεπιστημιακό —άλλα όχι μόνο— επίπεδο και τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην ιστορική μνήμη και την ιστορική παιδεία. Στη θεματική ένότητα της στρογγυλής τράπεζας ανήκει, εξάλλου, ή ανακοίνωση του Μ. Godelier, ή όποια διερεύνησε τα στοιχεία του διαλόγου της Ίστορίας με τις υπόλοιπες κοινωνικές επιστήμες και κατεξοχήν με την Ανθρωπολογία.

Γ' Οργάνωση ημερίδων

Στις 25 Ίουλίου 1987, με άφορμή την έκδοση του *Όδηγού του Δημοτικού Αρχείου Ερμούπολης* των Χρήστου Λούκου-Πόπης Πολέμη, οργανώθηκε εκδήλωση στην Ερμούπολη με θέμα «Αρχεία και Ίστορία», όπου έγιναν οι εξής ομιλίες:

Σοφία Ματθαίου, Αρχειακή πολιτική και ιστορική έρευνα

Ευαγγελία Μπαλτά, Τουρκικά αρχεία στην Ελλάδα

Αλέξης Πολίτης, Ο διπλός χρόνος των αρχείων

Τριαντάφυλλος Σκλαβενίτης, Δημοτικό Αρχείο Ναυπλίου

Ευαγγελία Μπαφούνη, Δημοτικό Αρχείο Πειραιά

Χρήστος Λούκος, Ο Όδηγός του Δημοτικού Αρχείου της Ερμούπολης.

Η εκδήλωση επαναλήφθηκε στις 25 Νοεμβρίου 1987 στην Αθήνα, με την προσθήκη μιάς ακόμη ομιλίας του Άγαμέμνονα Τσελίκου, με θέμα τα αρχεία της Άνω Σύρου.

Στόχος της εκδήλωσης ήταν ν' ανοίξει ένας διάλογος γύρω από θέματα αρχειακής

πολιτικής, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴ διατήρηση τῆς συλλογικῆς μνήμης καὶ τὴν ἱστορικὴ ἔρευνα. Αὐτὸ ἦταν ἐξ ἄλλου καὶ τὸ νόημα τῆς ἐπανάληψης τῆς ἐκδήλωσης στὴν Ἀθήνα, ὅπου εἶχαν κληθεῖ ἀρμόδιοι φορεῖς καὶ ὀργανισμοὶ ποὺ ἔχουν ἐπιδείξει ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ θέμα τῶν ἀρχείων. Ὅρισμένες ἀπὸ τὶς ὁμιλίες τῆς ἐκδήλωσης δημοσιεύονται σ' αὐτὸν τὸν τόμο τοῦ περιοδικοῦ, στὸ τμήμα *Ἀρχειακά*.

Δ' *Ἐπιστημονικὲς ἀποστολές*

Μετὰ τὴν ὁλοκλήρωση τῆς ταξινόμησης τοῦ Δημοτικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἐρμούπολης, ἔνα καινούριο ὑλικοὸ ἦρθε νὰ προστεθεῖ στὸ ἤδη ὑπάρχον: τὸ ἀρχεῖο τοῦ «Κλωστηρίου καὶ Ὑφαντηρίου Ε. Λαδοπούλου καὶ Υἱῶν», ἐνὸς ἀπὸ τὰ σημαντικότερα ἐργοστάσια τῆς πόλης, ποὺ διασώθηκε κατὰ ἓνα μέρος του καὶ πέρασε στὸ Δημοτικὸ Ἀρχεῖο. Τὸ ταξινομημένο Δημοτικὸ Ἀρχεῖο ἄρχισε λοιπὸν νὰ λειτουργεῖ σὰν πόλος συγκέντρωσης καὶ ἄλλου ὑλικοῦ. Γιὰ τὴν ταξινόμηση τοῦ νέου ὑλικοῦ ἐργάστηκε μιὰ μικρὴ ὁμάδα στὴν Ἐρμούπολη τὸν Αὐγούστο τοῦ 1988.

Ε' *Νέες ἐκδόσεις*

1. *Ὁδηγὸς Δημοτικοῦ Ἀρχείου Ἐρμούπολης 1821-1949*, ἐπιμέλεια: Χρήστος Λοῦκος -Πόπη Πολέμη, Ἀθήνα 1987
2. Ruggiero Romano, *Ποῦ ὁδεύει ἡ ἱστορία; Ἀναζητήσεις τῆς σύγχρονης ἱστοριογραφίας* (συλλογὴ ἄρθρων), μετάφραση: Χρ. Κουλούρη, Ἀλ. Κράους, Π. Μιχαηλάρης, Μ. Τραπεζανλίδου, Εὐθ. Φαλίδου, σειρά «Θεωρία καὶ Μελέτες Ἱστορίας», Ἀθήνα 1988
3. Georges Duby, *Μεσαιωνικὴ Δύση: Κοινωνία καὶ Ἰδεολογία* (συλλογὴ ἄρθρων), μετάφραση: Ὀντὲτ Βαρών, Ρίκα Μπενβενίστε, σειρά «Θεωρία καὶ Μελέτες Ἱστορίας», Ἀθήνα 1988
4. *Ἡ διδασκαλία τῆς ἱστορίας στὴ Μέση Ἐκπαίδευση*. Διήμερο συζητήσεων τῆς ΕΜΝΕ, Ἀθήνα 9 καὶ 10 Μαΐου 1986, ἐκδ. Γρηγόρη, Ἀθήνα 1988.

ΨΗΦΙΣΜΑ

Ἡ ΕΜΝΕ, συμμετέχοντας στὶς ἐκδηλώσεις διαμαρτυρίας γιὰ τὸ κλείσιμο τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου Βενετίας, ἐξέδωσε τὸν Νοέμβριον 1987 τὸ ἀκόλουθο ψήφισμα:

«Ἡ Ἐταιρεία Μελέτης Νέου Ἑλληνισμοῦ ἐκφράζει τὴ βαθιὰ ἀνησυχία της γιὰ ὅσα συμβαίνουν τὸν τελευταῖο καιρὸ στὸ Ἑλληνικὸ Ἰνστιτούτο Βυζαντινῶν καὶ Μεταβυζαντινῶν Σπουδῶν τῆς Βενετίας. Ὁ Ἕλληνας πρόξενος τῆς Βενετίας, χρησιμοποιοῦντας ὡς πρόσχημα τὴ διενέργεια διαχειριστικοῦ ἐλέγχου στὸ Ἰνστιτούτο καὶ ὁρισμένες παρατυπίες ποῦ, κατὰ τοὺς ἰσχυρισμούς του, προέκυψαν ἀπ' αὐτόν, ἔχει ὁδηγήσει τὸ ἴδρυμα —μὲ τὴν ἀνοχή τῶν προϊσταμένων του στὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν— σὲ πλήρη σχεδὸν διάλυση. Οἱ ἀρμόδιες Ἐπιτροπὲς τοῦ Ἰνστιτούτου στὴν Ἀθήνα καὶ τὴ Βενετία ἔχουν παροπλιστεῖ, τὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν ἀρνεῖται νὰ ὑπογράψει τὸν διορισμὸ τοῦ νέου διευθυντῆ του, οἱ διοικητικὲς καὶ ἄλλες ὑπηρεσίες τοῦ Ἰνστιτούτου δὲν λειτουργοῦν καὶ οἱ ὑπότροφοι-ἐρευνητὲς ἀναγκάστηκαν νὰ ἐπιστρέψουν στὴν Ἑλλάδα. Παράλληλα, ἔχει ἐξαπολυθεῖ μιὰ δυσφημιστικὴ ἐκστρατεία ἐναντίον τοῦ πρώην διευθυντῆ τοῦ Ἰνστιτούτου. Ὅλα αὐτὰ καλλιεργοῦν τὴν αἴσθηση ὅτι βρισκόμαστε μπροστὰ σὲ μιὰ μεθοδευμένη

προσπάθεια για την κατάργηση του 'Ινστιτούτου ως έρευνητικού κέντρου και τη χρησιμοποίησή του για άλλότερους σκοπούς.

Η 'Εταιρεία Μελέτης Νέου Έλληνισμού αποδοκιμάζει τις παραπάνω ενέργειες και ζητάει από τόν 'Υπουργό Έξωτερικών και τις άλλες αρμόδιες υπηρεσίες να ξεκαθαρίσουν το συντομότερο δυνατό την κατάσταση που έχει δημιουργηθεί και να αποκαταστήσουν την όμαλη λειτουργία του 'Ιδρύματος. Δεν χρειάζεται να υπενθυμίσουμε εδώ την προσφορά του 'Ινστιτούτου στην έρευνα και τη μελέτη της ιστορίας του νέου ελληνισμού, γνωστή άλλωστε από τις εκδόσεις του και τις μελέτες των ύποτρόφων και των έρευνητών που φιλοξενήθηκαν εκεί. Θα άρκεστούμε να επισημάνουμε μόνο ότι το 'Ινστιτούτο στα τριάντα χρόνια της λειτουργίας του στάθηκε ένα σημαντικό κέντρο μαθητείας και μετεκπαίδευσης για δεκάδες νέους ιστορικούς, αναπληρώνοντας έτσι τα κενά της ελληνικής πανεπιστημιακής παιδείας και την έλλειψη μεταπτυχιακών σπουδών. Και ακόμη ότι αποτέλεσε, λόγω της γεωγραφικής του θέσης, ένα τόπο συνάντησης και γόνιμης επαφής της ελληνικής με την ξένη επιστημονική κοινότητα. Τόν ρόλο αυτό τόν θεωρούμε πολύ σημαντικό για την ανανέωση των νεοελληνικών σπουδών.

Πιστεύοντας ότι οποιαδήποτε παράταση της έκκρεμότητας θα έχει αρνητικές συνέπειες για το μέλλον του 'Ινστιτούτου, καλούμε και πάλι την Πολιτεία να αναλογιστεί τις ευθύνες της και να αποκαταστήσει τη λειτουργία του 'Ιδρύματος».